

WPROWADZENIE 8

Historia • Kultura • Transgresja/subwersja • Autonomia/ zaangażowanie
• Niewyraźalne/wyparte • Habitus modernizmu • Wojna • Zwrotnica •
Rozdziały • Negatywna ontologia • Radykalne oko • Konteksty • Hommage
• Podziękowania

I PUNKTY WIDZENIA 31

1. Awangarda, ten worek bez dna 32

Same pytania • Co o awangardzie napisano • Modernizowanie • Moderność
• Awangardystyka • Problemy z awangardą w Polsce • Pierwsza teoria
awangardy • Skradziona idea awangardy • Dwa paradygmaty. Awangarda
jako krytyka społeczna • Awangarda jako krytyka władzy • Krytyka
awangardowej oryginalności • Awangardowy powrót Realnego • Nadejście
posthumanistycznego

2. Abstrakcja umarła, niech żyje abstrakcja 74

Kryzys reprezentacji • Perspektywa jako forma symboliczna • Sztuka czysta
• Pojęcie abstrakcji • Formalizm abstrakcyjnej wizji • Ostatni obraz • Od
fizjologii do antropologii widzenia abstrakcyjnego • Abstrakcja niewyraźności
• Entropia symboliczna • Abstrakcja podświadomej wizualności • Pułapka
na spojrzenie — anamorfoza • Pułapka na emocje — afekty • Polityczność
abstrakcji • Koniec abstrakcji

3. Anarchistyczna historia sztuki 106

Słaba teoria • Ulotny przedmiot • Jak do tego doszło? • Splot dyskursywny •
Kryzys • Margines • Rozdarcie • Ideoza • Kontestacja • Demokracja

II GRANICE NOWOCZESNOŚCI . . . 131

1. **Fantazmat egzotycznej podróży 132**
Narodziny modernizmu • Inny / Obcy • Podróż do tropików • Historia sztuki w dobie szaleństwa • Wielopostaciowe życie • Nowoczesność jako heterotopia
2. **Tworzenie świata 168**
Konstruktywizm wyższej marki • Degrengolada ludzkiego ducha • Powolne samobójstwo obrazu
3. **Bezrobotny Lucyfer: Apokalipsa 179**
Dekadencki nihilizm • Upadek cywilizacji • Komunistyczny katastrofizm • Nadzieja w klęsce • Konstruktywistyczna dystopia • Kryzys humanizmu • Absolutyzacja apokalipsy
4. **Papierek lakmusowy 199**
Co to jest dadaizm? • Siły rządzące naszą epoką • Piurblagizm • Futuro-dadaizm • Stylistyka nieoznaczoności • Wielość rzeczywistości • Formizm • Potrzeba ścisłości rozumu • Strefizm • Motywizm
5. **Budowa w impasie 256**
Bunt • Wieża Tatlina • Tour Eiffel • Ruina • Wieża Babel • Dziura Babel • Labirynt • Komin fabryczny

I WIELKA WOJNA (1914–1918) 11

Messieurs, zapomnijcie o sztuce • Maska Eduarda •
Nie płacicie nad okropnościami

1. Witkiewicz na wojnie 27
Bebechy i potworności • Modernistyczna nicość
2. Szok bitewny 39
Trauma kulturowa
3. Wojna Strzemińskiego 46
O traumie i żałobie • Nieobecność i utrata • Wojna trwa •
Rytuały zagłuszające • Głód rzeczywistości • Brikolaż okaleczonego ciała •
Fakturyzacja

II PUSTKA NOWOCZESNOŚCI 75

1. Bilans formizmu. 76
Demony • Obraz obłąkania • Tajemnicy nie ma • Tylko pragnienie • Absolut
płaszczyzny
2. Bilans unizmu 90
Uprzedmiotowany język • Widzenie fizjologiczne • Racjonalne oko • Historia
unizmu • Forma jako całość • Czarny prostokąt • Unifikacja płaszczyzny •
Znowu pytania • Mechanizm cerebralny • Destrukcyjna plastyczność • Forma
uzyskana przez destrukcję

III

OD MEGAMASZYNY DO MECHANOSFERY 129

1. Kłopoty z konstruktywizmem 130
Budowniczości • Maszyny • Destrukcyjność • Zabłąkana umysłowość •
Mechanizacja • Wyzwolenie konstrukcji • Konfrontacja maszyn • Konstrukcja
oniryczna • Architektura żelaza • Dialektyczne feerie
Destrukcyjny charakter • Dyspozycja postrzegania
2. Nieświadome „maszynuje” 164
Maszyny pragnące • Córka urodzona bez matki • Intensywność • Metaliczna
synteza • Wędrowiec • Maszyny wojenne • Wojna totalna • Wicher wojny •
Kolonja karna • Pytania

IV

OD CIAŁA NATURALNEGO DO CIAŁA PROTETYCZNEGO 187

1. Nieświadomość w ciele ukryta 188
Ego ma charakter cielesny • Ręka jako narzędzie • Cieleśność wojny •
Bezcieleśność rozumu • Ciało organiczne • Ciało posegmentowane • Ciało
rozcłonkowane • Nogi Izoldy • Semiurgia cielesna • Krwawa geometria
2. Ciało bólem naznaczone 214
Ból fantomowy • Lekcja anatomii
3. Maszyna ciałem obleczona 221
Machina ludzka • Femme fatale • Prawa ogólne • Podwójne narodziny
4. Ciało w protezę zamienione 231
Gigant • Antropos • Androgyn

V FANTAZMATY PRZESTRZENI I PŁASZCZYZNY 241

1. Przestrzeń i czas 242

Kompozycja przestrzeni • Racjonalizacja • Rytmizacja i harmonia • Paradoks symetrii: czy rzeźba ma płęć? • Punkt nierównowagi • Wolne szybowanie: ciało w przestrzeni utracone

2. Płaszczyzna 270

Kompozycje architektoniczne • Ciało z powierzchnią splecione: architektonika • Saper na polu minowym • Protetyka/organika

VI ASPEKTY RZECZYWISTOŚCI 285

1. Biomorfizm jako dekonstrukcja. 286

Abstrakcja i figuracja • Pejzaże biomorficzne • Surrealizm? • Forma organiczna • Płaskorzeźba • Powinowactwa • Zmysłowa forma • Neoforma • Dezintegracja • Biologiczna subwersja • Afekt Strzemińskiego

2. Potrzeba tworzenia widzeń 308

Sztuka szczególna • Awangarda i wrotki • Sztuka metamorficzna • Montaż/demontaż • Migotliwość widzenia • Rzeczywistość fotogramu • Przygoda człowieka poczciwego • Wyjazd do Paryża • Witkiewicz w Paryżu • Stażewski w Paryżu • Uniwersum • Surrealizm Apollinaire'a • Pierwsze zaskoczenie • Drugie zaskoczenie • Stół montażowy • Patafizyka/dadaistyka • Na osi czasu • Dadaistyczna subwersja

VII	STRASZNA WOJNA (1939–1945)	359
1.	Powidoki	360
	W rozbiciu i rozkładzie • Obrazy zbyt wyraźne • Pamięć ejdetyczna • Tanie jak błoto • Neuroświadectwa • Ślady • Wojenne powidoki	
2.	Wojna: Obrona Warszawy	375
	Osamotnienie • Fotomontaże	
3.	Zagłada: Pamięci przyjaciół — Żydów	385
	Fotokolaże • Narracja • Pamięć • Świadectwo	
4.	Tułaczka: sztuka musi coś mówić	394
	Warszawa–Paryż–Lizbona • Montreal–Nowy Jork • Awangarda amerykańska • Trzecia droga • Koniec modernistycznej utopii	
	EPILOG	408